

**СВІТОВІ МОДЕЛІ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ:
ВИКЛИКИ ПРАВОВОЇ СУЧАСНОСТІ**

Стаття присвячена дослідженню наявних світових моделей електронного урядування. Досліджено чотири фундаментальні моделі електронного урядування. Надано авторське визначення та тлумачення поняття «модель електронного урядування». Зроблено висновок про те, що дане дослідження має особливе значення, адже проаналізовані світові моделі представляють різні частини світу, а їх досвід розвитку є дуже важливим для України.

Ключові слова: електронне урядування, моделі, інформаційне суспільство, держава, онлайн-послуги, інформаційно-комунікаційні технології.

Статья посвящена исследованию существующих мировых моделей электронного управления. Исследованы четыре фундаментальные модели электронного управления. Предоставлено авторское определение и толкование понятия «модель электронного управления». Сделан вывод о том, что данное исследование имеет особое значение, ведь проанализированы мировые модели представляют различные части мира, а их опыт развития очень важен для Украины.

Ключевые слова: электронное управление, модели, информационное общество, государство, онлайн-услуги, информационно-коммуникационные технологии.

The article is devoted to the research of existing world models of e-government. Four fundamental models of electronic control are investigated. The author's definition and interpretation of the concept of e-management models is provided. It is concluded that the study of models of e-governance is of particular importance, since the analyzed world models represent different parts of the world, and their development experience is very important for Ukraine.

Key words: electronic management, models, information society, state, online services, information and communication technologies.

Постановка проблеми. Необхідність розвитку відкритого електронного урядування є пріоритетом державної інформаційної політики. Тому на практичному і науковому рівні в юридичній науці особливої уваги заслуговує дослідження питання, що стосується світових моделей електронного урядування. Детальний аналіз вітчизняної та світової літератури й нормативно-правових актів, що становлять теоретико-методологічну основу дослідження, свідчать про те, що дана проблематика дотепер не була предметом комплексного дослідження, а саме поняття «модель електронного урядування» не було визначено. Саме тому це дослідження потребує додаткового дослідження, уточнення та розширення.

Актуальність теми дослідження. Дослідження світових моделей електронного урядування дозволить оцінити відмінності між підходами здійснення та формування світових моделей у різних країнах світу. Це дослідження є актуальним з огляду на вивчення та теоретичне бачення розвитку електронного урядування під різними кутами зору, основи якого можуть бути використані для удосконалення питання правового регулювання електронного урядування України та виявлення сутнісних особливостей його розвитку. А надання авторського визначення поняття електронного урядування дозволить по-новому переосмислити його значення та структуру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Здійснення дослідження та аналізу світових моделей електронного урядування є непростим, що пояснюється його недостатньою науковою

дослідженістю. Окремі аспекти цього питання у той чи інший спосіб досліджували такі закордонні і вітчизняні вчені, як I.S. Gutry, В.М. Бабасєв, С.О. Гайдученко, О.П. Дергачов, П.С. Клімушин, О.Ю. Кудрявцев, І.П. Лопушинський, В.В. Марченко, М.В. Мельник, С.В. Муксімов, М.М. Новікова, С.Ю. Ромашко, М.А. Сединкин, А.Н. Хотько та інші.

Формування цілей статті. Мета статті полягає в дослідженні світових моделей електронного урядування на основі вивчення та узагальнення наявного масиву напрацьованих провідних, закордонних та вітчизняних науковців та вчених, а також в наданні авторського визначення та тлумачення поняття «електронне урядування».

Виклад основного матеріалу. Ідея електронного урядування пов'язана з впровадженням наприкінці ХХ століття в багатьох розвинутих країнах змін у моделях державного управління з метою наближення їх до наявних викликів часу. Особливостями цих моделей були вимоги оптимального співвідношення професійних і технологічних основ, де трансформації функціонування суспільства завжди мають широкий суспільний масштаб, що супроводжуються активними дискусіями. Виходячи з цього, не є винятком й ідея про моделі електронного урядування.

На жаль, в наш час у світі не існує якоїсь загальноприйнятої моделі електронного урядування. Проте на міжнародному рівні, загальновизнаним вважається існування чотирьох фундаментальних моделей електронного урядування таких, як континентально-європейська, англо-американська, азіатська та моделі електронного урядування митного союзу.

Першою є континентально-європейська модель електронного урядування, правління та діяльність органів влади та наднаціональних структур в якій спрямовані насамперед на потреби громадян, що користуються інформаційними системами та мережами. Йдеться про доступ до публічної інформації, участь у формуванні державної політики, оперативне отримання якісних послуг [1, с. 161–167].

Континентально-європейська модель електронного урядування охоплює країни Західної, Центральної та Східної Європи, має наддержавні інститути політичної діяльності – Європарламент, Європейський суд, Єврокомісії. Рекомендації цих інститутів є обов'язковими для виконання усіма членами Європейського Союзу та мають такі основні характеристики:

- високий ступінь інтегрованості до єдиного інформаційного простору і вільний доступ до інформації;
- жорстке законодавство, що регулює інформаційні правовідносини;
- використання високих технологій з орієнтацією на потреби громадян-користувачів;
- одержання інформації в режимі реального часу тощо.

Наслідком цього є загальна спрямованість моделі електронного урядування на вирівнювання електронних можливостей різних суспільств членів Європейського Союзу [2].

Континентально-європейська модель електронного урядування є найбільш збалансованою через те, що повинна враховувати значну відмінність у економічному, політичному, культурному та технічному потенціалі членів Європейського співтовариства. Найбільш успішно європейська модель реалізується у Франції, Німеччині, Естонії, Норвегії, Австрії, Болгарії, Ірландії, Іспанії та деяких країнах Прибалтики [3, с. 57–58].

Формування електронного урядування у Франції характеризується низкою глибоких перетворень. Першою програмою уряду Франції щодо інформаційного суспільства стала Програма урядових дій входження Франції в інформаційне суспільство (PAGSI) від 1998 р., яка й визначила пріоритетні напрями [4, с.53].

В Німеччині уряд вважає, що впровадження електронного урядування має дати поштовх здійсненню змін у роботі державного апарату та відіграти ключову роль у процесі модернізації держави. Офіційна державна стратегія обслуговування населення в мережі Інтернет прагне зробити всі послуги, що надаються федеральними органами влади, доступними в мережі Інтернет. Відповідно до моделі електронного урядування Німеччини, клієнти системи можуть отримати доступ до неї за допомогою телефонного зв'язку (центри виклику), e-зв'язку (Інтернет) або через бюро звернень громадян [5].

Щодо Естонії, то вона аналогічно забезпечує доступ населення до сервісів електронного урядування шляхом використання ідентифікаційних електронних карток, за допомогою яких громадяни отримують можливість користуватися всіма державними інтернет-сервісами, у тому числі й сервісом інтернет-голосування громадян.

Варто зазначити, що Естонії часто приписують наявність найпрогресивнішої моделі електронного урядування в Європі. Домогтися успіху Естонії вдалося великою мірою завдяки усвідомленню урядом країни пріоритетності розвитку інформаційних технологій [6].

Континентально-європейську модель електронного урядування побудовано на засадах досягнення єдності нації країн-членів Європейського Союзу. Саме в цій моделі електронного урядування інвестиції в інформаційне суспільство розглядаються насамперед як інвестиції в громадян. Громадяни в електронному урядуванні повинні побачити перспективу, що досягається шляхом розвитку державної служби та підвищення ефективності виконання обов'язків службовцями. Крім того, континентально-європейська модель передбачає розвиток форм зворотного зв'язку, публічне обговорення та експертизу соціально значущих рішень у мережі Інтернет [7, с. 329–330].

Із цього приводу цілком правильною є думка С.Л. Гнатюка, що на сьогодні у світі склалася нова реальність, що спонукає держави до проведення політики системного розвитку інформаційної сфери, до того ж двома основними пріоритетами є забезпечення пов'язаних з розвитком інформаційних технологій міжнародних конкурентних переваг країни і оптимізація внутрішнього розвитку. Водночас автор підкреслює, що навіть побіжне порівняння різних моделей розвитку електронного урядування, що склалися нині у світі, дозволяє констатувати значну варіативність в концептуальних підходах, пріоритетах, механізмах та шляхах їх реалізації, ефективність яких залежить від того, у якому культурно-цивілізаційному середовищі, регіоні чи навіть країні вони реалізуються. С.Л. Гнатюк також зазначає, що навіть у межах Європейського Союзу розрізняють скандинавську, центральноєвропейську, західноєвропейську та інші моделі електронного урядування [8, с. 76].

Наступною моделлю електронного урядування є англо-американська модель. Найбільш розвинуті країни, що входять до цієї моделі, – США, Канада та Велика Британія. В певних наукових колах існує думка про те, що англо-американська модель електронного урядування є історично першою у світі. Відзначається, що ця модель спрямована на спрощення механізмів взаємодії усіх верств населення з владою, надання можливостей безпосереднього контакту споживача та виробника державних послуг [3, с. 58].

В основі англо-американської моделі електронного урядування лежать три принципи: уряд повинен концентруватися на громадянах, а не бюрократії; уряд повинен орієнтуватися на результати своєї діяльності; уряд повинен базуватися на ринку, активно просуваючи інновації.

У США запровадження електронного урядування проводиться під гаслом більшої відкритості й підзвітності уряду громадянам. Підзвітність не зводиться лише до надання якоїсь потрібної громадянам інформації, а забезпечується відкритою специфікацією комплексів показників роботи конкретних державних органів і створенням доступних населенню засобів моніторингу цих показників. Стратегію розвитку електронного урядування в США націлено на підвищення ефективності роботи федерального уряду [9, с. 61].

Наступною країною в англо-американській моделі електронного урядування є Канада, яка відображає проблеми, з якими стикається будь-яка велика держава. Структура державної влади Канади ґрунтується на розмежуванні повноважень замість побудови ієрархії підпорядкованих органів. Тому система єдиного вікна виявилась найбільш прийнятною. Ще на початку дев'яностих років минулого сторіччя було заявлено наміри побудови державної системи, орієнтованої на послуги. У 2005 році у Канаді почав функціонувати портал *Servises Canada*, який і є прикладом системи єдиного вікна, покликаною консолідувати державні послуги в одному логічно структурованому інтерфейсі [10].

У Великій Британії акцент зроблено на розширенні спектру послуг, що надаються владою громадянам та суб'єктам господарювання; підвищенні ефективності діяльності органів влади; створенні технічних та освітніх умов для повного охоплення громадян адміністративними послугами [1, с. 127].

Електронне урядування Великої Британії зафіксовано у програмі, що має назву «Е-громадяни, е-бізнес, е-уряд». Стратегічна концепція обслуговування суспільства в інформаційну епоху». У програмі зроблено акцент на вирішенні таких проблем, як розширення спектра урядових сервісних послуг; забезпечення більш ефективного використання соціальної інформації в органах державної влади; створення технічних та освітніх умов для повного охоплення громадянами урядових послуг [7, с. 331].

Уряд Великої Британії зробив декілька кроків на первинному етапі побудови електронної держави. По-перше, призначено людину, яку назвали е-посланником. По-друге, вирішено забезпечити е-поштою всіх членів британського парламенту і зобов'язати їх відповідати на листи платників податків. По-третє, створено онлайн-систему, яка зробила доступними рішення парламенту через Інтернет [11, с. 71].

Саме тому можна сказати, що особливими ознаками англо-американської моделі електронного урядування є і те, що всі електронні послуги рівномірно надаються через будь-які інформаційні канали. Країни, що використовують цю модель електронного урядування, є лідерами з впровадження і застосування різних форм дистанційного навчання [12, с. 466].

Своєю чергою азіатська модель електронного урядування виявляється в особливості специфічного стилю управління, а саме: азіатського типу корпоративної культури та багаторівневої системи державного управління Сходу. В цій моделі основні зусилля спрямовані на впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у сферу освіти та культури [1, с. 161].

Найбільш повно азіатська модель електронного урядування втілюється у Сінгапурі та Південній Кореї. На відміну від канадського варіанту системи електронного урядування, Сінгапурська модель відображає вертикальну багатопланову піраміду ієрархії політичної влади в країні, що є традиційною формою політичного панування для більшості країн Сходу.

Сінгапур, в якому з'явився перший прообраз електронного урядування, є класичним представником азіатської моделі електронного урядування. Саме на теренах цієї країни вперше в світі стали доступними електронні послуги, а звернення до суду значно спростилося завдяки можливості подання позову в електронному варіанті [12, с. 467].

Своєю чергою в Південній Кореї влада під час формування електронного урядування основну увагу приділила механізмам задоволення інформаційних потреб населення, впроваджуючи новітні інформаційно-комунікативні механізми у сферу культури та освіти.

Успішний розвиток електронного урядування дозволив громадянам Південної Кореї засвоїти думку про власну значущість і можливість дійсного впливу на справи держави і суспільства. Важливим і корисним у корейському досвіді є осмислена і далекоглядна політика держави у справі розвитку електронної комунікації. Створення єдиного інформаційного простору в рамках усієї країни не тільки посилює позиції держави, а й реалізовує основний принцип демократії: народ – джерело і носій влади [6, с. 197].

Потрібно відзначити, що починаючи з 2010 року ООН неодноразово визнавала систему електронного урядування Південної Кореї найкращою та найефективнішою в всьому світі. Крім того, саме ця країна з солідним відривом випереджає інші держави і за рівнем розвитку системи, і за ступенем її популярності серед громадян. Південна Корея щорічно посідає перше-друге місце в світі як за середньою швидкістю Інтернету, так і за ступенем охоплення широкопasmовою мережею населення. Кілька років тому в держсекторі країни було введено 100-відсоткову систему електронного документообігу.

Підводячи підсумок азіатської моделі електронного урядування, цілком можна стверджувати, що вона спрямована на інформатизацію соціальної сфери – культури, освіти, охорони здоров'я, а також налагодження механізмів електронної комунікації [6, с. 198].

Стосовно ж моделі електронного урядування митного союзу, то до числа її країн входять Росія, Білорусь, Казахстан, Вірменія, Киргизстан, які розробляють міждержавне електронне урядування, основним напрямом розвитку якого є реалізація проекту єдиного вікна. Цей проект відбиває ключові принципи і підходи щодо вдосконалення та спрощення процедур зовнішньої торгівлі, побудови ефективної системи регулювання зовнішньоекономічної діяльності на загальній території [13].

Російська модель електронного урядування характеризується високим ступенем наслідування світового досвіду. Водночас економічні, політичні та культурні особливості вимагають докорінної трансформації ідей електронного уряду, їх пристосування до посттоталітарної реальності країн Східної Європи. Із 2001 року у Росії прийнято цільову програму «Електронна Росія». Згідно з цим документом, основними пріоритетами діяльності державної влади у сфері інформатизації суспільства є надання можливості кожному громадянину безперешкодного доступу до державних сервісів та інформації з метою покращення взаємодії суспільства з владою, знаходження нових та оптимізації наявних форм суспільного адміністрування [3, с. 59].

В Білорусі електронне урядування орієнтовано на потреби держави. Прийняття програми «Електронна Білорусь» у 2002 році, ухвалення в 2010 р. «Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Республіці Білорусь на період до 2015 року», а потім затвердження Національної програми прискореного розвитку послуг у сфері інформаційно-комунікаційних послуг на 2011–2015 рр., до якої увійшла підпрограма «Е-уряд», не привело до принципового переосмислення пріоритетів розвитку електронного урядування [6, с. 209]. У цих документах основна увага зосереджувалася на створенні електронної загальнодержавної розподіленої системи управління документами і процесами їхнього оброблення.

Щодо моделі електронного урядування, що склалася в Казахстані, то в ній прийнято виділяти три періоди. На першому етапі (2005–2007 рр.) розвиток електронного урядування більшою мірою полягав у створенні інфраструктури. Другий етап (2008–2010 рр.) був зосереджений на розвитку різноманітних сервісів, що охоплюють усі сфери життєдіяльності громадян і функціонування державних органів, а також на проведенні повномасштабного перегляду адміністративних процесів та регламентів. Третій етап (2010–2015 рр.) передбачав створення в Казахстані інформаційного суспільства, що охоплює всі сторони державної діяльності та надання послуг [14, с. 373].

Загалом розвиток електронного урядування в митному союзі справді йде досить швидкими темпами як на міждержавному рівні, так і на національному. Крім того, всі країни митного союзу проводять широкий спектр адміністративних перетворень, пов'язаних із перебудовою системи державної служби, структурно-функціональною реорганізацією органів влади, зміною підходів до державного регулювання взаємодії держави і суспільства тощо.

Разом із вищезазначеною інформацією варто також звернути увагу на роботи провідного українського науковця В.В. Марченка, який виділяє дещо інші моделі електронного урядування, які класифікуються за типами взаємодії між зацікавленими суб'єктами: 1) government to government (уряд – урядові); 2) government to business (уряд – бізнесу); 3) government to citizens (уряд – громадянам); 4) government for employers (уряд – службовцям) [15, с. 71].

За його словами, сутність цих моделей полягає у наступному. Уряд для уряду – це некомерційна взаємодія он-лайн між урядовими організаціями, департаментами й адміністраціями. Уряд для бізнесу охоплює операції, що пов'язані із соціальними внесками працівників, корпоративним податком, декларуванням, сповіщеннями, реєстрацією нових компаній, ліцензуванням та дозвільними процедурами, поданням даних до бюро статистики, митним декларуванням, державними закупівлями тощо. Уряд для громадянина здійснює такі завдання: декларування податків на прибуток; оповіщення про обкладання податком; послуги з пошуку роботи, які надають бюро працевлаштування; послуги соціального забезпечення; особиста документація (паспорт, права водія, посвідчення тощо); реєстрація авто; заявка на дозвіл будівництва; звернення у правоохоронні органи, публічні бібліотеки (доступність каталогів, інструментів пошуку); запит і отримання свідоцтв громадського стану; набір (вступ) до дошкільного та навчального закладу; оголошення про переїзд (зміна адреси); послуги, пов'язані з охороною здоров'я та соціальним страхуванням. Уряд для службовців складається з ініціатив, які полегшують управління державними службами і забезпечують внутрішній зв'язок із державними службовцями [16, с. 84–86].

Також неможливо не згадати кардинально інші погляди стосовно цієї проблематики, а саме: думки відомого дослідника цієї сфери О. Дергачова, за словами якого сьогодні в світі поширені дві основні моделі електронного урядування – e-Government 1.0 та e-Government 2.0.

Модель електронного урядування e-Government 1.0 як базова модель розвитку електронного урядування в світі оснований на наданні доступу до одержання електронних послуг громадянам через веб-ресурси органів державної влади та місцевого самоврядування шляхом розробки з боку останніх методів та шляхів надання таких послуг на власних або об'єднаних веб-ресурсах державних муніципальних органів.

Модель електронного урядування – e-Government 2.0 належить до державної політики, що спрямована на використання спільних технологій для створення електронної платформи з відкритим вихідним кодом, в якій уряд, громадяни та інноваційні компанії можуть поліпшити прозорість та ефективність за принципом «віддати уряд в руки громадян» – на основі принципів Web 2.0 [17, с. 124].

Досліджуючи фундаментальні моделі електронного урядування, вважаємо за доцільне відзначити правильну позицію В.В. Марченка, за словами якого, аналіз наведених моделей дає підстави стверджувати про вплив історичних правових і соціально-економічних передумов у даних групах держав власне на їх становлення [16, с. 33–34]. Тобто, можна спостерігати тенденцію активного використання вже наявного досвіду організації політичної влади в процесі розбудови системи електронного урядування в усіх вищезазначених державах.

Хочеться сказати, що наша Україна, яка хоча й визначила курс на євроінтеграцію, проте має обрати власний шлях інформаційного розвитку, до того ж орієнтуватися на стандарти й цілі найбільш розвинутих країн світу з урахуванням і використанням їхнього «електронного» досвіду. Для України досвід англо-американської моделі у сфері освіти може бути корисним в аспекті модернізації державного управління – збільшення можливостей самостійного пошуку інформації в он-лайн режимі, без безпосереднього контакту з державним службовцем.

Саме тому, виходячи із всього вище сказаного, вбачається правильним тлумачити моделі електронного урядування як напрями еволюції певної індивідуальної платформи інформаційно-правового розвитку та взаємодії держави з суспільством, що виникли й закріпилися в результаті багаторазового і прогресивно позитивного здійснення та виділення їх як найбільш істинних.

Висновки. Підсумовуючи все вищесказане, можна дійти висновку, що найбільшого успіху в здійсненні таких проектів досягли країни ЄС та Північної Америки, де уряди хочуть і можуть собі дозволити витратити чималі кошти на інформатизацію управління державою. Досвід цих країн показав, що за умови стабільного фінансування та ефективного менеджменту ця ініціатива здатна за досить короткий термін окупути витрачені кошти.

Отже, усі розглянуті сучасні моделі електронного урядування зумовлені розвитком інформаційної цивілізації та орієнтовані на майбутнє. Умовами реалізації даних моделей виступають мережна організація суспільства, ефективний зворотний зв'язок і високий рівень технологічної оснащеності діяльності державного апарату. До того ж дослідження моделей електронного урядування має особливе значення, адже проаналізовані світові моделі представляють різні частини світу, а їх досвід розвитку є дуже важливим для України.

Список використаних джерел:

1. Бабасв В. М. Текст лекцій з дисципліни «Електронне урядування» (для студентів 5 курсу спеціальності 8.03060101 „Менеджмент організацій і адміністрування” денної форми навчання) / В.М. Бабасв, М.М. Новікова, С.О. Гайдученко; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Х.: ХНУМГ, 2014. – 127 с.
2. Європейська інтеграція / [уклад. М. Яхтенфукс, Б. Колер-Кох; пер. з нім. М. Яковлєва]. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 394 с.
3. Кудрявцев О. Ю. Електронне урядування у сучасному політико-адміністративному просторі [текст]: монографія / О. Ю. Кудрявцев; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 184 с.
4. Мельник М. В. Державна політика у сфері розвитку інформаційного суспільства у Франції: перспективи для України / М. В. Мельник // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2011. – Вип. 4 (11) – С. 48–57. – Режим доступу: http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_04%2811%29/11mmvfpv.pdf.
5. Ромашко С. Модель системи електронного урядування в Німеччині: за матеріалами семінару на тему «Електронний уряд» з серії “Наукові бесіди”, Берлін. 27–29 жовт. 2009 р. / С. Ромашко // Демократичне урядування: наук. вісн. – 2009, вип. 4 – Режим доступу: <http://www.lvivacademy.com/visnik4/fail/+Romashko.pdf>.
6. Клімушин П. С. Стратегії та механізми електронного урядування в інформаційному суспільстві: [монографія] / П. С. Клімушин. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2016. – 524 с.
7. Сединкин М. А. Возможности применения зарубежного опыта формирования электронного правительства в России / М. А. Сединкин // Вестник Адыгей. гос. ун-та. Серия: Регионоведение: филос., история, социол., юриспр., политол., культурол. – 2011. – Вип. 3. – С. 327–337.
8. Європейський досвід нормативно-проектного забезпечення розвитку інформаційного суспільства: висновки для України: Аналітична доповідь. – Київ, 2014 – 76 с.
9. Лопушинський І. Електронна демократія та електронне урядування: досвід США для України / І. Лопушинський // Публічне управління: теорія та практика. – 2011. – № 2 (6). – С. 60–68. – Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2011-2/doc/2/03.pdf>.
10. UN. Department of Economic and Social Affairs: World Public Sector Report 2003: E-Government at the Crossroads, New York: United Nations, 2003.
11. Кращі практики впровадження електронного урядування: зарубіжний досвід: метод. матеріали до навч. дисц.: “Теоретико-методологічні, організаційні та інституційні основи електронного урядування” / [авт. кол.: К. Синицький, Я. Олійник, М. Міхальова та ін.]; за заг. ред. д. держ. упр., проф. С. А. Чукут, к. держ. упр. О. В. Загвойської]. – К.: 2010. – 144 с.
12. Загальне адміністративне право: підручник / [Гриценко І. С., Мельник Р. С., Пухтецька А. А. та інші]; за заг. ред. І. С. Гриценка. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – 568 с.
13. Хотько А. Н. Роль концепції “єдиного окна” при створенні інтегрованої інформаційної системи зовнішньої та внутрішньої торгівлі Таможенного союзу. – Режим доступу: <http://www.tsouz.ru/db/it/conf/Documents/Downloads/Materials/v37.pdf>.

14. Муксімов С. Деякі аспекти опору державної служби політиці по запровадженню електронного уряду (на прикладі республіки Казахстан) / С. Муксімов // Актуальні проблеми економіки. – К. : Нац. акад. управління – 2013 – № 3 (141) – С. 370–379.

15. Марченко В. В. Електронне урядування в органах виконавчої влади: адміністративно-правові засади: монографія / В. В. Марченко. – Харків : Панов, 2016. – 444 с.

16. Електронне урядування : підручник / авт. кол. : В. П. Горбулін, Н. В. Грицяк, А. І. Семенченко, О. В. Карпенко та ін. ; за заг. ред. проф. Ю. В. Ковбасюка ; наук. ред. проф. Н. В. Грицяк, проф. А. І. Семенченка. – К. : НАДУ, 2014. – 352 с.

17. Дергачов О. Ефективне урядування // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. – К.: Парламентське видавництво, 2011. – С. 249.

УДК 342.95

ПОЧАНСЬКА О.С.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА, ЩО РЕГУЛЮЄ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ГРОМАДЯН, ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В УКРАЇНІ

Окреслено основні етапи реформування національного законодавства з питань регулювання правового статусу громадян, засуджених до позбавлення волі. Визначено основні тенденції розвитку національного законодавства з питань регулювання правового статусу громадян, засуджених до позбавлення волі в Україні, проаналізовано їх зміст та особливості.

Ключові слова: *права і свободи, засуджений до позбавлення волі, демократизація, гуманізація, законність, нормативно-правове забезпечення.*

Выделены основные этапы реформирования национального законодательства по вопросам регулирования правового статуса граждан, осуждённых к лишению свободы. Определены основные направления развития национального законодательства по вопросам регулирования правового статуса граждан, осуждённых к лишению свободы в Украине, проанализированы их содержание и особенности.

Ключевые слова: *права и свободы, осуждённый к лишению свободы, демократизация, гуманизация, законность, нормативно-правовое обеспечение.*

The main stages of reforming of national legislation which regulate the legal status of persons condemned to imprisonment are considered. The main of development trends of national legislation which regulate the legal status of persons condemned to imprisonment are considered. Analyzes of the content and specific features of development trends of normative-legal ensuring of rights of persons condemned to imprisonment in Ukraine were prepared.

Key words: *right and freedoms, condemned to imprisonment, democratization, humanization, legality, normative-legal ensuring.*

Вступ. Узгодження національного законодавства України із сучасними міжнародно-правовими актами з прав людини вимагає особливої уваги до вдосконалення нормативно-правових актів, які регламентують права, свободи, законні інтереси громадян, засуджених до позбавлення волі. Законодавчі зміни, які відбулися за останні роки в Україні, дали змогу істотно наблизити

© ПОЧАНСЬКА О.С. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності факультету № 6 (Харківський національний університет внутрішніх справ)